

Валентина БОРИЧКО,
заступниця директора з навчально-виховної роботи,
вчителька зарубіжної літератури та мистецтва ліцею №15
ім.Олександра Співачука Хмельницької міської ради

Формування національної ідентичності підростаючого покоління

Вже десять років ми живимо у стані війни, коли ворог безжалюно знищує наші домівки і позбавляє щасливого дитинства наших дітей та героїчної оборони мужніх українських патріотів за свою самоідентичність і майбутнє для всіх українських громадян. Ми стоїмо дружнім фронтом, кожен на своєму місці прагне допомогти ЗСУ. Батьківщина втрачає найкращих синів і дочок у запеклій боротьбі, яка тепер стала для всіх нас не далекою легендою, а правдивим сьогоденням. Ми разом із учнями переживаємо складні моменти, в яких гартується нація – нескорених українців. Сьогодні всі ми разом творимо сучасну історію України. Тому важливо не лише зберігати національну ідентичність, а й виховувати нове покоління, яке зможе адаптуватися до змін і залишатися вірним своїй країні.

Наш ліцей з гордістю носить ім'я Олександра Співачука – мужнього правоохоронця, який загинув під Іловайськом. На сьогодні вже п'ятнадцять випускників різних років поповнили Небесне Воїнство Героїв. Серед них є і батьки наших учнів, і ми знали кожного героя-випускника, навчали їх дружили і спілкувалися. І тепер нам є з чим йти до наших учнів, адже ми є носіями історичної правди, яку маємо передати новим поколінням, поділившись спогадами і організувавши різноманітні форми патріотичної діяльності з великим посилом у майбутнє.

Вагомим внеском до літопису ліцею стало створення педагогами разом із учнями та батьківською громадськістю пам'ятної зали «Героям Слава». Тут проводимо виховні години та зустрічі, присвячені героїчному подвигу українського народу. Вшановуємо пам'ять Героїв Небесної Сотні та Героїв російсько-української війни, збираємо реліквії, пов'язані з героїчною звитягою наших земляків. Ліцеїсти

пишуть твори про нових героїв України. Тішить те, що у нашої молоді є такий приклад відваги і відданості власній землі та людям. І як же гірко, що герої цих рядків ніколи не прочитають...

Завданням педагогів, зокрема класних керівників, є спрямовувати свою діяльність на реалізацію програми національно-патріотичного виховання шляхом розкриття сучасних історичних процесів, застосування різноманітних форм та методів виховної діяльності. Освітній простір має невичерпні можливості для здійснення цих намірів. Здобувачі освіти ознайомлюються з історією українського народу, його багатовіковою боротьбою за свої права, за незалежність, з багатонаціональною культурою, унікальними традиціями, звичаями і обрядами.

Сучасні підходи до виховання патріотизму в ліцеї часто об'єднують інтеграцію патріотичних цінностей у всі предмети. Це означає, що під час вивчення історії, літератури, мистецтва та інших дисциплін учні знайомляться з національними традиціями, культурною спадщиною та історичними подіями, що формують патріотичну свідомість молодого покоління. Найулюбленішою формою залучення дітей до народного джерела є родинні свята. Це ніби підбиття підсумків роботи, яку проводять заздалегідь. Показовим є те, що на святкування приходять різні покоління знову такі наших випускників, які не зраджують у виборі навчального закладу для своїх дітей. Традиційними є такі свята, як «День Матері», «День українського рушника», «День вишиванки», «Мій рід – моя країна». Таким чином, із вивчення народних традицій діти починають цікавитися історичним минулим українського народу. Вивчення фольклору допомагає розвинути творчі нахили учнів, спонукає до пізнавальної активності, що є запорукою виховання до рідної української мови, до рідної української землі.

На уроках історії учні дізнаються про видатних українців, їхній внесок у розвиток країни, а на уроках літератури вивчають творчість авторів, які пропагують патріотичні ідеї. Яскравим меседжем, на годині історичної пам'яті жертв Бабиного Яру, стали слова Олени Теліги: «Перед нашою молоддю стоїть блискуче завдання – стати батьками майбутнього своєї нації». Тепер, коли ми із учнями відвідуємо музеї, культурні центри та пам'ятні історичні міста, як у нашому місті так і здійснюючі екскурсійні поїздки за межі Хмельницького, замислюємося над минулим і порівнюємо уроки минулого із сьогоденням. «Хто не знає свого минулого, не вартий свого майбутнього», – говорить народна мудрість. І це дійсно так, бо дерево тримається на землі своїм корінням, так людина своїм минулим.

В останні роки ми маємо можливість вивчати і досліджувати історичні факти, які довгі роки були під забороною. З великою зацікавленістю учні переглянули фільм «Заборонений», присвячений діяльності Василя Стуса і руху «шестидесятників». Провели дискусійний клуб, на якому старшокласники поділились враженнями, із великим захопленням читали українську поезію. На таких зібраннях формуються майбутні таланти. Неможливо не відмітити ученицю ліцею Ольгу Бучину, яка пише чудові вірші і стала переможницею Всеукраїнського патріотичного конкурсу поезії «Слово Нації» у номінації «авторська поезія».

Важливим аспектом патріотичного виховання є залучення учнів до волонтерства, участі в соціальних проєктах та акціях. Це не лише розвиває у здобувачів освіти почуття відповідальності, а й допомагає усвідомити свою роль у суспільстві. Благодійні ярмарки, плетіння маскувальних сіток, збір подарунків для воїнів та людей, які постраждали від війни, виготовлення оберегів стали нормою нашого повсякденного життя. Виховання співчуття та милосердя згуртовує учасників навчально-виховного процесу. Знаковим є участь ліцеїстів в акції зі збору пластикових кришечок БФ «Блукаючі волонтери», кошти від яких йдуть на корисні справи допомоги ЗСУ, лікування і реабілітації. Організація екологічних акцій, благодійних зборів або участь у проєктах, що підтримують ветеранів, може стати чудовою можливістю для розвитку патріотичних почуттів.

У сучасному світі технології відіграють важливу роль у навчальному процесі. Використання інтерактивних платформ, соціальних мереж та інших цифрових інструментів може бути ефективним способом формування патріотичних цінностей. Наприклад, учні можуть створювати проєкти, відео або блоги, присвячені історії

та культури своєї країни. Тематичні плакати та інформаційні зони, відеоролики та флешмоби присвячені патріотичним заходам сучасного українського календаря. Створення відеороликів про значущі події в історії України або проведення цікавих зустрічей з відомими громадськими діячами.

Сучасні підходи до виховання громадянина-патріота також передбачають розвиток критичного мислення учнів. Важливо навчити їх аналізувати інформацію, розуміти різні точки зору та формувати власну думку щодо важливих соціальних і політичних питань. Це допоможе молоді стати свідомими громадянами, які можуть захищати свої погляди і брати активну участь у житті країни. Участь ліцеїстів в історичних квестах, круглих столах та дебатах завжди знаходить зацікавленість та спонукає до активної громадянської позиції, обговорення в класі актуальних суспільних питань, аналіз соціальних явищ і пошук їхнього впливу на суспільство.

Особливе місце у формуванні громадянських якостей посідає організація учнівського самоврядування. УО «Лідер» та центри у його складі, що надають учнівському життю різноманіття і цікавих барв та спонукають ліцеїстів бути господарями у своїй школі. Нещодавно ми брали участь у громадському проєкті «Безпечна школа». Ліцеїсти проводили засідання, на яких шляхом пропозицій та обговорення, ділових ігор і дебатів знайшли те, що необхідно для безпечного перебування та навчання. Результатом діяльності «Безпечної школи» стало встановлення огорожі навколо нашого навчального закладу.

Співпраця з батьками, громадськими організаціями, ветеранами може суттєво посилити патріотичний вплив на здобувачів освіти. Спільні заходи, лекції та екскурсії стають платформою для обміну досвідом і знаннями. Прагнемо постійно організовувати зустрічі учнів із ветеранами, які можуть поділитися своїми історіями та досвідом служби країні, а також науковцями та громадськими діячами. Нещодавно із великим зацікавленням відвідали виставку «Історія українського війська», розгорнуту в обласному краєзнавчому музеї і послушали цікаву розповідь провідного дослідника історії та краєзнавця Сергія Єсюніна. Затамувавши подих, учні слухали історичні факти минулого і сьогодення, особливо молодь зацікавила артефакти російсько-української війни, що промовисто демонстрували міць та доблесть Збройних Сил України. Після таких музейних зустрічей починаєш розуміти слова М.Грушевського «Завдяки історичній пам'яті людина стає особистістю, народ нацією – країна – державою».

Сучасні підходи до виховання громадянина-патріота у сучасному освітньому просторі вимагають інтеграції патріотичних цінностей у різні аспекти навчального процесу. Важливо не лише передавати знання, а й формувати в учнів активну позицію, розвивати почуття відповідальності та участі у суспільному житті. Успішне патріотичне виховання можливе лише через співпрацю закладу освіти, батьків і громади, які разом працюють над формуванням свідомого, відповідального та патріотичного молодого покоління. ґрунтується на засадах родинного виховання, на ідеях і засобах народної педагогіки, наукової педагогічної думки.